

Primera nota sobre vertebrats fòssils miocènics del Vallès

La presència del *Dinotherium giganteum* Kaup
var. *laevius* Jourdan a Sant Quirze de Galliners

per

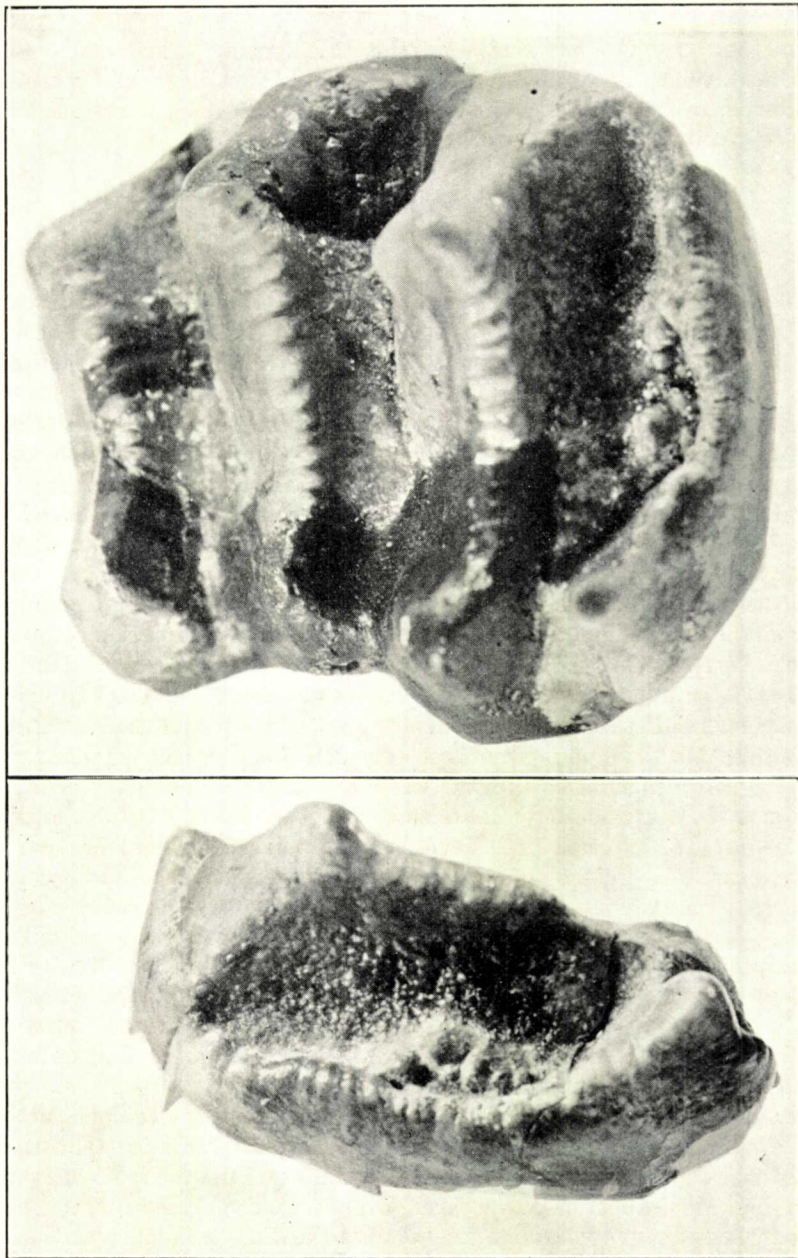
J. F. DE VILLALTA COMELLA i M. CRUSAFONT PAIRÓ

El clàssic jaciment de Sant Quirze de Galliners, que ja de molt temps ha estat un camp fertíllissim per als estudis de la fauna miocènica de Catalunya, per causa de la multitud i varietat de restes de mamífers en ell descobertes, ha vingut a donar encara nous fruits en les nostres recerques efectuades durant l'estiu del present any, culminades amb algunes notables troballes, entre elles la de l'individu que citem en el títol d'aquesta nota. L'estudi dels nombrosos exemplars que hem tret a la llum en les nostres darreres recerques requereix un temps regular, per la qual cosa hem cregut convenient anar donant-ne compte per mitjà de notes monogràfiques, les quals encetem avui.

Els recents treballs efectuats a la trinxera del tren elèctric en el lloc on es troba situat l'esmentat jaciment han vingut a ajudar la nostra tasca. Les esclavissades produïdes a causa de les nombroses precipitacions aquoses ocorregudes durant un llarg període de temps, determinaren la Companyia dels Ferrocarrils de Catalunya a donar una major inclinació a les parets de la trinxera. Aquesta tasca de recavament fou la causa, com si diguéssim, de la renovació del jaciment ja molt explotat per les nombroses recerques anteriors.

D'aquesta manera, ens ha cabut el goig d'oferir noves aportacions a l'estudi tan interessant dels mamífers miocènics de casa nostra.

Abans d'entrar en el tema que assenyalava el títol d'aquesta nota, volem fer arribar la nostra gratitud a tots els qui han facilitat la nostra tasca; a la Junta del Museu de Sabadell, a la Secció Paleontològica, a la qual pertanyen la major part de les restes que anem descrivint; molt especialment al seu digne president Sr. Vicenç RENOM; al Sr. Antoni COSTA i ABELLANEDA, per conducte del qual hem rebut els exemplars que avui ressenyem, i alguns altres al nostre mestre Dr. J. R. BA-

Molar del *Dinotherium giganteum* Kaup, var. *laebius* Jourdan de St. Quirze de Galliners

TALLER, que ens ha donat totes les orientacions sol·licitades, i al Dr. Maximino SAN MIGUEL DE LA CÁMARA, per les facilitats concedides per treballar en el Laboratori de Geologia de la Universitat, on hem realitzat la nostra tasca.

* * *

Aquesta subespècie és nova a Catalunya, i nosaltres l'hem trobada al jaciment de Sant Quirze de Galliners. També havia estat trobada a diferents localitats de la Península Ibèrica (Palència, Valladolid, etc.).

L'exemplar que hem estudiat (lãm. 1) és un primer molar superior dret, idèntic al representat en el treball del Sr. F. HERNÁNDEZ PACHECO en la pàgina 177, fig. 56. En ésser-nos lliurat per conducte del nostre amic Sr. Antoni COSTA i ABELLANEDA no era sinó un conjunt de petits fragments que semblaven gairebé impossibles de reconstruir. Amb tot, després de pacients intents duts a terme en el Laboratori de Geologia de la Universitat de Barcelona per J. V., comparant-lo amb l'esmentat gravat hem obtingut un exemplar gairebé complet. Aquest molar té 0'0845 m de llargada per 0'068 m d'amplada; té una forma gairebé rectangular, amb les bases llargues un xic corbades. Mostra tres carenes i un petit taló. Les mides són: 1.ª carena 0'065, 2.ª 0'061, 3.ª 0'059 i el taló 0'025. L'espai entre les carenes és de 0'023 aproximadament. Les valls situades entre les carenes no tenen un perfil horitzontal, sinó que presenten una elevació al mig i dues depressions desiguals a cada banda. Les carenes tenen un perfil corbat cap endins i mostren denticulacions. Cal remarcar que el talonet es troba força desgastat de la punta. En els vessants externs de la primera i la darrera carena apareixen petites denticules. Les rels manquen en absolut, però hi ha gairebé tota la corona.

Aquesta notable peça, interessant per a la nostra paleontologia, és propietat del Museu de Sabadell, al qual fou regalat per M. C. P.

El *Dinotherium giganteum* Kaup és típic del pis pontià. Així ho diu el Dr. BATALLER en l'obra «Contribució a l'estudi de nous mamífers de Catalunya» pàg. 33. «El *Dinotherium giganteum* Kaup és una de les formes més típiques del pis pontià i es troba freqüentment en els jaciments amb *Hipparion gracile*; les principals localitats europees són: Veles, a Macedònia; Pikerimí, a Grècia; Taràklia, a Bessària; Polgardi, a Hongria; Eppelspeim, Hesse; a França s'ha reconegut a Lió, Mont-Leberon, Montrejeau, Oregnac, etc.» El Dr. BATALLER, però, en el segon vol. de la seva obra també diu que la fauna de Sant Quirze de Galliners és clarament vindoboniana, la qual cosa venim a

afermar encara més nosaltres, ja que l'exemplar es troba entre les mides de Isère (Vindobonià inf.) i de Palència (Pontià).

Així, doncs, tal com dèiem, aquesta subespècie és nova per a la fauna fòssil de Catalunya; el gènere ja havia estat trobat en algunes localitats de casa nostra; el *D. bavaricum* Meyer, a Estavar, i el *D. giganteum* Kaup, a Terrassa, Pierola i Sardanyola.

HERNÁNDEZ PACHECO en la seva obra diu que molts paleontòlegs consideren totes les subespècies del *giganteum* com d'una mateixa espècie, i més endavant diu «que todo induce a creer que el *D. laevius* Jourdan sea una forma ancestral del *D. giganteum* Kaup.» Cal remarcar, com ja insinuàvem no fa gaire, que el nostre exemplar, per la seva llargada de 0'084, es troba situat entre els tipus de Bren (Isère) que mesura 0'086 i el de Palència, descrit per F. HERNÁNDEZ-PACHECO, que té 0'082.

Segons les descripcions d'A. GAUDRY, el *Dinotherium* devia ésser un animal de més gran talla que els elefants actuals i que els mastodonts del Museu de París (BATALLER, ob. cit. pàg. 33).

D'aquesta mateixa subespècie que el Museu de Sabadell posseix, nosaltres n'hem estudiat un fragment que presenta el petit taló de l'extrem, que és el *primer molar superior esquerre*, o sigui el simètric de l'anterior. Fou trobat simultàniament amb l'exemplar anterior i presenta també part de la primera carena (fig. 2).

Encara un petit fragment de *Dinotherium*, que no ha estat possible determinar a quin molar deu correspondre per causa de les seves petites dimensions.